

Jonas Jonasson: A százéves ember, aki kimászott az ablakon és eltűnt

– részlet –

Azon a tavaszon a hadsereg legfontosabb vezetői minden héten órakon át tanácskoztak a legjobb szakemberekkel, élükön a főfizikussal, Oppenheimerrel. A tanácskozásokon Allan is részt vett, ő töltött mindenkinek kávékat, és ő hordta körbe az aprósüteményeket.

A fizikusok a hajukat tépték, és újabb csésze kávékat kértek Allantól, a tábornokok az állukat vakargatták, és kávékat kértek Allantól, a tábornokok és a fizikusok közösen lamentáltak egy ideig, és megint csak kávékat kértek Allantól. Így ment, hétről hétre. Allan egy ideje már tudta a megoldást a csoport problémájára, de arra gondolt, illetlenség volna, ha a kukta mondaná meg a szakácsnak, hogyan kell főzni, úgyhogy a tudását megtartotta magának.

Egészen addig, amíg – tulajdon legnagyobb meglepetésére is – egyszer csak azt hallja, hogy megszólal:

– Elnézést, de miért nem választják szét az uránt két egyforma részre?

A mondat szinte magától csúszott ki a száján, miközben éppen a vezető fizikusnak, Oppenheimernek töltötte újra tele a csészéjét kávéval.

– Mi van? – kérdezte Oppenheimer, akit nem is annyira maga a kérdés lepett meg, hanem az, hogy a felszolgáló egyáltalán kinyitotta a száját.

Allannak nem maradt más választása, mint hogy folytassa:

– Igen, ha szétosztanák az uránt két egyenlő részre, és vigyáznak, hogy a két részt csak akkor üssék össze, amikor szükségük van rá, akkor elérnék, hogy ott robbanjon, ahol akarják, és nem itt a támaszponton.

– Egyenlő részekre? – kérdezte Oppenheimer, a főfizikus. E pillanatban elmondhatatlanul sok gondolat keringett a fejében, de mégiscsak annyit bírt kimondani, hogy „egyenlő részekre?”

– Na igen, jó kérdést tett fel, főfizikus úr. A két résznek nem kell egyenlő nagynak lennie; a fontos az, hogy eléggé nagyok legyenek akkor, amikor találkoznak.

Lewis hadnagy, aki jót állt Allanéért, amikor alkalmazták, most szinte felnyársalta a szemével a svéd felszolgálót, az asztalnál ülő egyik fizikus azonban másképp, mintegy fennhangon gondolkodva reagált rá:

– Üssük össze? Hogy érted ezt? És mikor? A levegőben?

– Ott bizony, fizikus úr. Vagy talán kémikus? Nem? Úgy is jó. Szóval felrobbantani nem probléma. Az viszont igen, hogy hogyan időzítsük magát a robbanást. Ha a kritikus tömeget kettéosztjuk, két nem-kritikus tömeget kapunk. És ez fordítva is igaz, vagyis ha két nem-kritikus tömeget egyesítünk, kritikus tömeg lesz belőle.

– És hogy ütjük össze, hogy is mondta izé... úr. Bocsánat, de maga kicsoda? – kérdezte Oppenheimer, a főfizikus.

– Allan vagyok – mondta Allan.

– Hogy gondolta, Allan úr, hogy összeütjük őket? – folytatta kérdését Oppenheimer.

– Egyszerű, becsületes robbanótöltettel – felelte Allan. – Ebben jó vagyok, bár biztos vagyok benne, ezt nélkülem is meg tudják oldani.

A fizikusok, kiváltképp a főfizikusok, általában nem buta emberek. Oppenheimer néhány másodperc alatt méterhosszúságú egyenleteket pergetett át az agyában, és arra jutott, hogy a felszolgálónak valószínűleg igaza van. Hogy egy bonyolult dolognak ilyen egyszerű megoldása legyen! Egy egyszerű, becsületes robbanótöltet a bomba egyik végében, melyet távirányítással működésbe hoznak, és ezzel útjára indítják az egyik nem-kritikus tömegű urán 235-t a másik nem-kritikus tömegű uránadag felé. Egy-kettőre létrejön a kritikus tömeg. A neutronok mozgásba lendülnek, az uránatomok hasadni kezdenek. Beindul a láncreakció, és...

– Bumm – mondta Oppenheimer főfizikus, csak úgy magának.

– Pontosan így – mondta Allan. – Látom, főfizikus úr már ki is számolt mindent.

Egyébként kér még valaki kávét?

Ebben a pillanatban kinyílt a szigorúan őrzött terem ajtaja, és belépett rajta Truman alelnök, most is, mint oly gyakran, minden előzetes bejelentés nélkül.

– Üljenek le – mondta az alelnök a jelenlevőknek, akik mind felugrottak, és vigyázzba vágták magukat.

Óvatosságból Allan is leült az asztalhoz az egyik üres székre. Ha egy állam alelnöke azt mondja, üljenek le, akkor az ember jobban teszi, ha leül, Amerikában nyilvánvalóan ez a szokás, okoskodott magában Allan.

Az alelnök helyzetjelentést kért Oppenheimer főfizikustól, aki újra felpattant, és hirtelen nem jutott más eszébe, mint hogy azt mondja, hogy Mr. Allan, aki ott ül a sarokban, épp az imént oldotta meg az egyetlen megoldatlan problémát, a detonáció szabályozásának kérdését. Mr. Allan megoldása kísérletileg ugyan még nincs bizonyítva, de Oppenheimer főfizikus azt mondta, valamennyi jelenlevő nevében ki meri jelenteni, hogy az utolsó akadály immár a múlté, és most már három hónapon belül eljuthatnak az első kísérleti robbantásig.

Az alelnök körbepillantott, és az asztal körül mindenki egyetértően bólogatott. Lewis hadnagy óvatosan újra levegőt mert venni. Az alelnök tekintete végül Allan felé fordult.

– Mr. Allan, nem vitás, hogy ma ön itt a nap hőse. Nekem még mindenképp ennem kell valamit, mielőtt visszaindulok Washingtonba. Van kedve csatlakozni hozzám?

Allan arra gondolt, úgy látszik, a világ vezetőinek közös tulajdonsága, hogy az embert rögtön vacsorára invitálják, ha elégedettek valamivel, de ezt nem mondta. Inkább köszönettel elfogadta az alelnök meghívását, és a két férfi együtt távozott a helyiségből. A hosszú asztal végén még mindig ott állt Oppenheimer főfizikus, és látszott rajta, hogy meg van könnyebbülve, de az is, hogy boldogtalan.